Kurd

El **kurd** (*kurdî*) és un idioma indoeuropeu, de la branca indoiraniana. És la llengua dels kurds, parlada per prop de 31 milions de persones. El fet de no pertànyer a cap estat ajuda a la fragmentació de l'idioma, dividit en nombrosos dialectes (el nombre exacte no és clar), i en dues branques principals.

Actualment s'escriu amb l'alfabet llatí, tot i que no sempre ha estat així (ha passat pels caràcters ciríl·lics i àrabs). Es conserven documents escrits des del segle XII.

El sistema fonològic consta de 9 vocals i 26 consonants. No té una distinció de gènere marcada. És una llengua ergativa.

Kurd (کوردی / *Kurdî* / Кöрди)[1]

Zimanê Kurdî, زمانی کوردی, Kurdî i کوردی	
Tipus	llengua, macrollengua i llengua viva
Parlants	
De 16[2] a 35[3] milions principalment a orient mitjà	
Parlants nadius	31.000.000

Autòcton de	kurds
Classificació lingüística	
llengües nostràtiques llengües euroasiàtiques llengües indoeuropees llengües indoiranianes llengües iràniques llengües iràniques occidentals llengües iràniques nord-occidentals	
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet llatí, alfabet àrab i alfabet ciríl·lic
Codis	
ISO 639-1	ku
ISO 639-2	kur
ISO 639-3	kur
SIL	KUR
Glottolog	kurd1259 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/kurd1259)
Linguasphere	58-AAA (http://www.hortensj-garden.org/index.php?tnc=1&tr=lsr&nid=58-AAA)
Ethnologue.com	kur (http://www.ethnologue.com/language/kur)
ASCL	4101
IETF	ku

Contingut

Classificació[cal citació]
Nombre de parlants
Història
Estatus actual
Vegeu també
Referències

Classificació

La lingüística comparativa ha demostrat que el kurd és una llengua iraniana nord-occidental que comparteix algunes isoglosses amb la resta de llengües d'aquest grup. Igual que les altres llengües iranianes nord-occidentals, està probablement relacionada amb els medes antics. Abans dels medes, la regió ocupada actualment pel kurd va estar ocupada per la llengua hurrita, que no és indoeuropea, i sobre la qual es suposa que podria estar remotament relacionada amb les llengües caucàsiques nord-orientals (hipòtesi alarodiana). Es suposa que aquest substrat no indoeuropeu va influir molt al kurd.

L'hurrita va ser substituït per les llengües iranianes, cap al 850 aC, amb l'arribada dels medes al Kurdistan. Alguns experts creuen que la influència de l'hurrita a l'indoiraní nord-occidental i al kurd és més evident a la seva estructura ergativa, i a la seva toponímia. Un grup lingüístic també influent al kurd, però no tant, va ser el grup semític, especialment l'arameu i l'àrab.

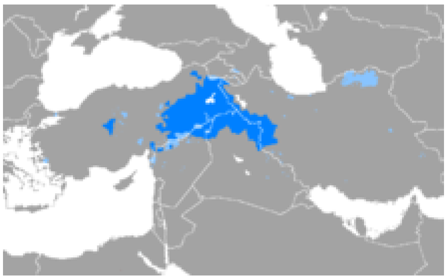

Zones de poblament kurd

Nombre de parlants

A la primera dècada del segle XXI, el kurd era parlat per més de vint milions de persones. A Turquia es calcula que té uns 7,5 milions de parlants, a l'Iran, 6 milions; a l'Iraq, 4,6 milions; a Síria, 1,6 milions. En nombres inferiors, també hi ha comunitats de kurdoparlants a Armènia, l'Azerbaidjan i altres estats del Caucas, i també a Alemanya i altres països europeus.[4] Segons un cens publicat l'octubre de 2015, el *2009-2013 American Community Survey*, a Estats Units hi hauria uns 17.000 parlants de kurd.[5]

Història

Durant la seva estada a Damasc, l'historiador Ibn Wahxiyya va descobrir dos llibres d'agricultura escrits en kurd, un sobre la cultura de la vinya i les palmeres, i l'altre sobre l'aigua i els mitjans per trobar-ne en terres desconegudes. Va traduir-los tots dos del kurd a l'àrab al començament del segle IX.[6]

Antic alfabet usat prèviament pel kurd, segons Ibn Wahshiyya, any 856 abans de Crist.

D'entre els primers textos religiosos en kurd hi ha el *Yazidi Black Book*, el llibre sagrat del iazidisme. Es considera que va ser escrita en algun moment del segle XIII després de Crist per *Hassan bin Adi* (nascut l'any 1195), el besnét de Sheikh Adi ibn Musafir (mort l'any 1162), fundador d'aquest culte. Conté la versió del iazidisme de la creació del món, la creació de l'home la història d'Adam i Eva i la principals prohibicions de la fe.[7] Del segle XV al XVII, els poetes i escriptors clàssics en kurd van desenvolupar un llenguatge literari. Els poetes en kurd més destacables d'aquest període van ser Ali Hariri, Ahmad Khani, Malaye Jaziri i Faqi Tayran.

El sacerdot italià Maurizio Garzoni va publicar el primer llibre de gramàtica kurda titulat *Grammatica e Vocabolario della Lingua Kurda* a Roma l'any 1787; després de divuit anys fent de missioner entre els kurds d'Amadiya.[8] Aquesta obra és molt important a la història del kurd perquè és el primer reconeixement de l'ús estès d'una llengua clarament kurda. Garzoni va ser anomenat *Rei de la kurdologia* per erudit posteriors.[9] La llengua kurda va ser prohibida a gran part del Kurdistan durant un temps. Després del cop d'estat del 1980 a Turquia fins al 1991, l'ús de la llengua kurda era il·legal a Turquia.[10]

Estatus actual

El kurd central va ser declarada llengua cooficial a l'Iraq en la Constitució de 2012.[4] A Síria, d'altra banda, la publicació de qualsevol cosa en kurd està prohibida,[11] tot i que aquesta prohibició ja no té vigència a causa de la guerra civil que viu el país.[12]

A Turquia, l’Estat laic i centralista de Mustafà Kemal prohibí el kurd en l’ensenyament, els mitjans de comunicació i la vida pública en general, a més de prohibir-ne els caràcters X, W i Q, inexistents en l'alfabet turc.[13] Per extensió, estaven prohibits els noms i cognoms kurds que continguin aquestes lletres. No ha estat fins a inicis del segle XXI que les prohibicions s'han anat aixecant gradualment: el 2006 es van legalitzar les emissions en kurd en canals privats, i des del 2009 també en canals públics.[4] El 2002, les classes en llengua kurda es van convertir en una assignatura optativa a les escoles públiques. Abans, l'ensenyament kurd només era possible a les institucions privades.[14] El 2013 es va aprovar l'ensenyament kurd en escoles privades.[4]

Senyals de tràfic prop de Diyarbakır que mostra els noms de les localitats en kurd.

A l'Iran, malgrat que és utilitzat a alguns mitjans locals i diaris, no s'estudia a les escoles públiques.[15][16] L'any 2005, 80 kurds iranians van prendre part en un experiment i van guanyar una beca per anar a estudiar al Kurdistan Iraquià.[17]

El març de 2006, Turquia va permetre que els canals de televisió emetessin en directe programes en kurd. Tanmateix, el govern turc va dir que havien d'evitar mostrar dibuixos animats per infants, o programes educacionals que ensenyessin kurd, i que només podrien emetre fins a 45 minuts diaris o quatre hores la setmana.[18] Tot i això, moltes d'aquestes restriccions als canals privats de televisió kurda van ser suavitzats el setembre de 2009.[19]

L'any 2010, els municipis kurds del sud-est van decidir començar a imprimir les factures de l'aigua, els certificats de matrimoni, els senyals de trànsit, d'obres, i els d'emergència, i les notificacions socials i culturals en kurd per tota Turquia. Els sermons del divendres dels imams van començar a fer-se en aquesta llengua, i Esnaf va crear etiquetes de preu en kurd.[20]

La ràdio estatal i la Corporació de Televisió (TRT) van estrenar les emissions de la televisió kurda 24h l'1 de gener de 2009 amb el lema "vivim sota el mateix cel".[21] El primer ministre turc va enviar un missatge de vídeo en kurd a la cerimònia d'obertura, que va ser rebut pel ministre de cultura i per uns altres dirigents de l'estat. El canal fa servir les lletres *X*, *W* i *Q* durant les seves emissions.

Al Kirguizistan, el 96.4% de la població kurda parla kurd com a llengua nativa.[22] Al Kazakhstan, el percentatge corresponent és del 88.7%.[23]

Vegeu també

- Literatura kurda

A Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/P%C3%A0gina_principal?uselang=ca) hi ha contingut multimèdia relatiu a: ***Kurd***

Referències

1. «Kurdish Language (http://www.kurdishacademy.org/?q=node/41)» (en anglès). kurdishacademy.org. [Consulta: 4 novembre 2015].
2. «Kurdish (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=kur)» (en anglès). Ethnologue. [Consulta: 22 gener 2011].

3. Al-Mufti, Nermeen. «Arrogancia kurda en Irak (http://www.aina.org/news/20070412112321.jsp)» (en anglès). Assyrian International News Agency, 04-12-2007. [Consulta: 22 gener 2011].
4. «Kurd (https://enciclopedia.cat/EC-GEC-0233651.xml)». Enciclopèdia Catalana. [Consulta: 10 octubre 2019].
5. «How many people speak Kurdish in America (https://names.mongabay.com/languages/Kurdish.html)» (en anglès). Mongabay.com. [Consulta: 10 octubre 2019].
6. Ibn-Waḥšīya, Aḥmad Ibn-ʿAlī. *Ancient Alphabets and Hieroglyphic Characters Explained: With an Account of the Egyptian Priests, Their Classes, Initiation, and Sacrifices* (https://books.google.cat/books?id=8GZEAAAAcAAJ). Bulmer, 1806.
7. Jonh S. Guest, *The Yazidis: A Study In Survival*, Routledge Publishers, 1987, ISBN 0-7103-0115-4, ISBN 978-0-7103-0115-4, 299 pp. (see pages 18, 19, 32)
8. Ernest R. McCarus, *Kurdish Language Studies*, The Middle East Journal, Published by Middle East Institute, Washington, 1960, p.325
9. «Kurdistan and Its Christians (http://www.institutkurde.org/en/conferences/kurdish_studies_irbil_2006/Mirella+GALETTI.html#_ftn5)» (en anglès). *World Congress of Kurdish Studies*. Mirella Galetti, 6–9 setembre 2006. [Consulta: 29 octubre 2017].
10. Ross, Michael. *The Volunteer* (capítol: The Road to Ankara)
11. «Report (https://web.archive.org/web/20071015034722/http://web.amnesty.org/wire/March2005/Syria)» (en anglès). *Amnistia Internacional*, 15-10-2007. [Consulta: 29 octubre 2017].
12. «After 52-year ban, Syrian Kurds now taught Kurdish in schools (http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/11/syria-kurdistan-self-governance-teach-kurdish-language.html)», 06-11-2015.
13. Karakaş, Saniye. «Submission to the Sub-Commission on Promotion and Protection of Human Rights: Working Group of Minorities; Tenth Session, Agenda Item 3 (a) (http://www.unhchr.ch/minorities/statements10/CLA3a.doc)» (MS Word). United Nations Commission on Human Rights, març 2004. [Consulta: 7 novembre 2006]. «Als kurds se'ls permet oficialment de tenir noms kurds des del setembre de 2003, però no poden usar les lletres x, w o q, que són habituals en kurd però que no existeixen la versió turca de l'alfabet llatí. [...] Aquestes lletres, tanmateix, s'usen en turc en el nom d'empreses, canals de ràdio i televisió i marques. Per exemple, l'exèrcit turc té una companyia que té per nom AXA OYAK i hi ha un canal de televisió a Turquia que es diu SHOW TV.»

14. «Turkey to allow Kurdish lessons in schools (http://www.aljazeera.com/news/europe/2012/06/2012612133656956705.html)» (en anglès). *Aljazeera*, 12-06-2012. [Consulta: 29 octubre 2017].
15. «The Kurdish Language and Literature (http://www.institutkurde.org/en/language/)». Joyce Blau, professor de llengua kurda a la National Institute of Oriental Language and Civilization of the University of Paris. [Consulta: 29 octubre 2017].
16. «The language policy of Iran from State policy on the Kurdish language: the politics of status planning (http://www.cogsci.ed.ac.uk/~siamakr/Kurdish/KURDICA/1999/APR/Iran-policy.html)» (en anglès). *University of Toronto*. Amir Hassanpour. [Consulta: 29 octubre 2017].
17. «Neighboring Kurds Travel to Study in Iraq (http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4528599)». Npr.org, 09-03-2005. [Consulta: 2 desembre 2011].
18. «Turkey to get Kurdish television (http://english.aljazeera.net/NR/exeres/D4687417-BAB7-426A-9F30-8D16A9DEE206.htm)», 13-05-2006. [Consulta: 29 octubre 2017].
19. «TRT HABER - Özel Kürtçe Kanala Yeşil Işık (http://www.trt.net.tr/Haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=139bfcf2-18ef-46b2-937b-010ad9411f0f)». Trt.net.tr, 28-11-2011. [Consulta: 2 desembre 2011].
20. «On trial for speaking Kurdish (http://en.firatnews.com/news/features/on-trial-for-speaking-kurdish.htm)». *ANF-Firatnews*. [Consulta: 29 octubre 2017].
21. «Kurdish TV starts broadcasting in Turkey (http://www.kurdmedia.com/article.aspx?id=15316)». Kurdmedia.com. [Consulta: 2 desembre 2011].
22. «. Number of resident population by selected nationality, mother tongue in 2009 (http://unstats.un.org/unsd/demographic/sources/census/2010_phc/Kyrgyzstan/A5-2PopulationAndHousingCensusOfTheKyrgyzRepublicOf2009.pdf)». [Consulta: 9 abril 2015].
23. «Table 4.1.1 Population by individual ethnic groups (http://www.eng.stat.kz/publishing/DocLib/2011/%D0%90%D0%9E%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BC.pdf)». *Government of Kazakhstan*. stat.kz. [Consulta: 9 juliol 2012].

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Kurd&oldid=24072158»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 12 jul 2020 a les 13:04.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.